

Hva er galt med selvmord?

Øystein Helmikstøl

journalist i Psykologtidsskriftet

Hvorfor er det verre å ta sitt eget liv enn å utføre det som noen irriterende nok kaller fosterdrap?

Det var mitt første oppdrag i ny jobb: Et intervju med psykologspesialist Kim Larsen, som jobber med kompetanseheving og formidling i suicidologi. Han er ansatt ved Sykehuset i Østfold, i tillegg til å være tilknyttet Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging (NSSF) ved Universitetet i Oslo.

To år siden

Intervjuet med Kim Larsen ble en del av en større sak som ble trykt i Psykologtidsskriftet i februar 2012, der Thomas Joiner, en av verdens ledende forskere på selvmord, snakket om mytene rundt fenomenet. I tillegg fortalte psykolog Nicholas Carr om sin «enkle og effektive» modell for akuttstamtaler etter selvmordsforsøk.

Jeg skrev også et blogginnlegg om selvmord i mediene i forbindelse med intervjuet.

Det er gått to år siden jeg gjorde intervjuet med Kim Larsen. I ettertid har jeg kjent på ubehaget i at premisset for intervjuet var at selvmord er galt. Jeg vendte altså tilbake, med flere spørsmål som burde vært stilt den gangen.

For hva er egentlig galt med å begå selvmord?

Autonomi

Under 22. juli-retssaken fikk jeg en fornemmelse av at mange var opptatt av at diagnostisering av handlingene til gjerningsmannen kom i veien for at handlingene ble forstått slik: utført av et ansvarlig og autonomt individ. At Breivik til sist ble dømt skyldig, kan ses i tråd med at ideen om autonomi nå i større grad enn før gjennomsyrrer helsefeltet. En kronikk av filosof Olav Gjelsvik med tittelen «Homo responsabilis» illustrert med en tegning av gjerningsmannen sittende med blod på hendene, oppsummerte det jeg oppfattet som mange psykologers reaksjon på saken og dommen. «Faktisk eller potensiell autonomi er et avgjørende grunnlag for den respekt vi skylder hverandre», skrev filosofen, og framholdt at «utilregnelighet er stor nok autonomireduksjon».

Er ikke selvmord autonomi i praksis?

Jo. Selvmord kan i visse tilfeller være «autonomi i praksis». Men ofte er det så langt unna autonomi det er mulig å komme, sier psykologspesialist Kim Larsen i intervjuet jeg gjorde med ham nå, to år siden sist. Larsen er opptatt av selvmordets historie når han begrunner svarene, og det drar han igjennom fra sitt perspektiv i intervjuet.

Som en følge av at mennesket er blitt myndig og selvbestemt, bør vi kanskje som samfunn akseptere flere selvmord, skrev Arnfinn Fiskå i Morgenbladet for en tid siden. Fiskå er daglig leder for Bymisjonen i Rogaland, og har vært sykehusprest i psykiatrien i vel 20 år. Han mener at vi kanskje bør «akseptere at noen, ut fra en grundig vurdering, velger å avslutte livet. Samtidig vet vi lite og ingenting om mindre bruk av tvang vil føre til flere selvmord.»

Foreningen Retten til en verdig død mener at når legeassistert suicid foregår slik det skal, er det veloverveid og godt drøftet med kompetente fagfolk. Legeassistert suicid er en bevisst, autonom og rasjonell handling, mener styreleder Ole Peder Kjeldstadli. Jeg har intervjuet Kjeldstadli i tilknytning til samtalen jeg har med Kim Larsen.

For å distansere legeassistert suicid fra det vanlige, «det stigmatiserte selvmordet», benytter foreningen ofte betegnelsen «selvbestemt livsavslutning».

I Norge er selvmord avkriminalisert, men ikke bistand til selvmord. Dette vil Foreningen Retten til en verdig død endre på.

«Fosterdrap»

Selv er jeg forutsigbart imot selvmord og imot dødsstraff. Jeg tror jeg bruker argumenter som livets ukrenkelighet. Og jeg støtter dagens abortlov. Hvorfor er det verre å ta sitt eget liv enn å utføre det som noen irriterende nok kaller fosterdrap?

Det er et paradoks. Kulturen vår opererer med et kontrasterende skille her, mener Kim Larsen, som utdyper bittelitt i intervjuet.

Kanskje, men bare kanskje, det er mulig å få til en god og åpen offentlig debatt om disse dilemmaene, paradoksene?

*

ANBEFALT LESNING:

«Når pressen blir for forsiktig»

Debattinnlegg om selvmord og presseetikk av Reidun Kjelling Nybø, assisterende generalsekretær i Norsk Redaktørforening

«Trygge journalister tør vel skrive om selvmord»

Debattinnlegg av Henning Herrestad, styreleder for Landsforeningen for etterlatte ved selvmord (LEVE)

LINKER:

Fakta og helsestatistikk om selvmord og selvmordsforsøk

Vær Varsom-plakaten om selvmord (4.9)

WHO har utarbeidet en veileder for medieomtale om selvmord (her på norsk)

Presseforbundets veileder for omtale av selvmord

Landsforeningen for etterlatte etter selvmord

Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging (NSSF)

Regionale ressursentre om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS)

Granskning av selvmord innen psykisk helsevern - en pilotrapport